

~~Nobbli Sinjura Gusmana Navarra, benefattriċi kbira ta' din l-EWWEL KNISJA li kellha l-bidu tagħha fis-sena 60 ġewwa dik il Grotta Mqaddsa ta' San Pawl, li huma haġa waħda, u li baqgħet dejjem haġa u aktar qawwija sal-ġurnata tal-lum, u għalhekk bir-raġun kollu aħna nfakkru f'din is-sena 1960, id dsatax il-ċentinarju tal-Fondazzjoni ta' din l-EWWEL KNISJA, L-EWWEL KATTIDRAL, IL-PROTO-PARROKKJALI, IL-MATRIĊI U L-ARCIMATRIĊI TAL-GŻIRA li minnha haġu maż-żmien il-KNEJJES KOLLHA TA' MALTA.~~

MATRIX TOTIUS INSULAE

Minn Dun ĠUZEPP BORG, Lic.D.

P. Tumas Fazello kiteb: "X'jista' jinsab ġewwa Malta tagħna, li ma jtkellimx, ma jsemmix, ma jqimx, ma jadurax lil Pawlu?" Il-knejjes dedikati lill-Appostlu Missierna, statwi u triqat, u monumenti oħra, kollox ifakkarna fil-miġja u l-qagħda fostna ta' l-Appostlu tal-Gnus.

Izda jekk dan kollu jfakkarna fin-Nawfragju ta' San Pawl f'Malta, il-Grotta ta' S. Pawl tar-Rabat tipprova dan in-Nawfragju, u tfakkarna bħal xejn iżjed fil-konverżjoni tal-poplu Malti għall-Fidi ta' Kristu, fil-kobor tal-Knisja u tal-Gżira tagħna.

Jekk Malta hija ċelebri għall-istorja tagħha taż-żmenijiet tal-qedem, hija laħ-quet l-oghla glorja meta gharfet lil Kristu, għalih iġġieldet, u harġet rebbieha fuq l-eghdewwa tat-Twemmin Imqaddes tagħha. Jitkellmu s-swar u l-fortizzi, isemmu lehenhem il-qalbiena maqtula mill-ghadu, u jghidulna li kull sagrificcju tagħhom kien magħmul għal Kristu u għall-Fidi tiegħu. L-isbah u l-aqwa glorja tagħna, immela, tahlilna n-Nawfragju ta' San Pawl.

Il-Kotba Mqaddsa jghidu li Pawlu sofru l-gharqa fuq ix-xtajta ta' Malta. Čaħdu x'uhud li "Malta", imsemmija minn S. Luqa hija l-gżira tagħna, u kontra dawn gamu l-ghorrief: "Prova ta' dan in-Nawfragju," iġhidilna P. Injazju Ricci, "hija l-famuza u tawmaturga Grotta ta' San Pawl, miżmuma mill-Maltin tagħna bl-akbar għozza bħala xhieda u argument tal-miġja ta' l-Appostlu, fejn prinċipalment saret is-saħha ta' l-erwieħ u l-konverżjoni ta' daww l-ewwel iffortunati pajżani tagħna" (Mss. 246 fil-Biblijoteka).

Jiftaħar il-barrani bit-tifikiriet ta' l-Appostlu li għandu f'pajjiżna; bħalhom jiftaħar kull Malti li fil-gżira tiegħu jinsab "post, li fih hemm imwaqqfa Knisja, li huwa qaddis u devot bil-bosta, għaliex fih għex San Pawl, u fih spiss semma l-kelma t'Alla" (Mons. Duzziña fil-Viżta Pastorali, 1574).

Jiftaħar kull Malti li l-Knisja tiegħu giet imwaqqfa fil-bidu nett tal-Kristjaneżmu; li biss ftit snin wara l-mewt ta' Kristu huwa kellu f'pajjiżu wiehed mill-gherien ikkonsagrat 'l Alla Veru, għaliex "ir-religjon nisranija f'Malta, kellha n-nieqa tagħha fl-gherien, billi l-Appostlu San Pawl, biex jiskansa l-odju u l-persekuzzjoni ta' l-Imperaturi Rumani, ikkonsagra l-Grotta (ta' S. Pawl) għall-qima ta' Alla (Manduca — Vita di S. Publio, c. 2).

Jiftaħar kull Malti bil-Grotta ta' San Pawl, għaliex "din il-Grotta kienet l-ewwel Matriċi u Kattidral Veskovili ta' din id-djoċesi, u baqgħet Matriċi u Veskovili sat-tkeċċija tas-Saraċini fl-1090" (P. Pelagio, mss. 142); hija wkoll "veru pedament tal-Knisja Kattidrali, u minnha ġej l-Episkopat ta' din id-djoċesi Maltija" (mill-Arkivju tal-Kattidral, Miscellanea, Vol. XXII), l-Episkopat imwaqqaf fostna mill-Appostlu Pawlu u li baqa' ġej saż-żminijiet tagħna.

Ftaħru bil-Grotta l-Maltin ta' qabilna u għarrfuha mad-dinja kollha bħala l-aqwa teżor ta' Malta. Il-barranin, xehed Mons. A. Bartolo fl-1608, "ġew fi żmieni minn diversi pajjiżi, ukoll nies mill-Italja, Franza, Spanja, Fjandra, Germanja, Polonja, u magħhom tkellimt u zammejthom ġewwa dāri, u meta staqsejthom għal-fejn ġew (Malta), wegħbuni li r-raġuni kienet id-devozzjoni lejn il-Grotta ta' San

Pawl, li f'pajjizhom stess kienet miżmuma bl-akbar qima b'tifkira tal-glorjuż Apostlu li kien milqugħ f'din il-Gżira, u f'dak il-lok imqaddes (il-Grotta)" (Miscellanea, v. XXII). Habbewha l-Grotta l-Maltin u l-istrangieri, tant li kif iġhid il-Pirro: "Mhux biss il-Maltin, imma wkoll bosta nobbli strangieri, hallew fit-testamenti tagħhom biex b'qima (lejn il-Grotta), jiġu midfuna fiċ-ċimiterju tagħha."

STATWA TA' SAN PAWL LI TINSAB FIL-GROTTA

Din l-istatwa ta' l-irham kienet maħduma f'Ruma, "Skola tal-Bernini", giet irregalata u poġġuta fil-Grotta mill-Gran Mastru Pinto fl-1743.

Din hija l-Grotta ta' San Pawl; hija l-aqwa haġa li għandha tkun għal qalb tagħna l-Maltin, għaliex fiha bdiet għalina l-hajja tar-ruħ, u l-glorja quddiem id-dinja kollha. Fiha għall-ewwel darba nstema' l-Isem ta' Kristu, fiha missirijietna rċevew il-Magħmudija, kielu l-Hobż tas-Sema u minnha hareġ is-Sacerdozju u l-Episkopat Malti. Fiha għex għal tliet xhur shaħ l-Apostlu Missierna, fiha għamel l-ghegubijiet tiegħu mal-morda u l-immankati, fiha žera' r-Reliġjon ta' Kristu, li hija l-aqwa u l-ogħla wirt tal-poplu Malti.

L-Emm. T. Kardinal VALERIAN GRACIAS
Arčisqof ta' Bombay.